

AVOIN EETTINEN KESKUSTELUFOORUMI – NÄKÖKULMIA IHMISEEN JA IHMISYYTEEN

Foorumi muodostaa elävän virtauksen sairaanhoitopiirin organisaatiossa. Foorumi on virittänyt ja pitänyt yllä eettistä ja katsomuksellista keskustelua terveydenhuollon, ihmisen hoitamisen ja työyhteisön kysymyksistä. Foorumi avaa monipuolisesti näkökulmia ihmisenä olemiseen. Foorumissa vallitsee avoin, rohkea ja toiveikas kasvun ilmapiiri.

TEE HYVÄÄ JA VÄLTÄ PAHAA

Terveydenhuollon tehtävänä on edistää terveyttä, parantaa sairaita ja lievittää kärsimystä. Se, miten tässä omalta osaltamme onnistumme, on eettisesti herkän työn arvioinnissa keskeistä. Kuinka eettisesti arvokkaita - usein ristiriitaisiakin - näkökulmia saadaan käytännön ammattityössä sopimaan yhteen? Välillä yksittäisen potilaan, hänen lähiyhteisönsä ja yhteiskunnan normit saattavat olla pahasti törmäyskurssilla. Kenen ääni painaa päätännässä? Miten arvot ja asenteet ovat muuttuneet? Miten tämä haastaa alan ammattilaiset?

Terveys ja sen vaaliminen on yleisesti hyvin korkealle noteerattu ja kestävä arvo. Potilaan roolissa olevalla on oikeus uskoa ja toivoa, että häntä hoidetaan sekä ammatillisesti että eettisesti parhaalla mahdollisella tavalla; käytettävissä olevat menetelmät ja resurssit luovat omat reunaehdonsa. Työyhteisön jäsenenä myös toivomme, että tulemme kohdelluksi asiallisesti ja oikeudenmukaisesti. Terveydenhuollon ammattihenkilöllä on velvollisuus jatkuvasti päivittää omat eettiset työkalunsa. Työtä ohjaava lainsäädäntö, sovitut ammatilliset käytännöt, oma eettinen pohdiskelu ja kollegiaalinen apu auttavat usein eteenpäin. Kuntayhtymässä on kirjattu toimintaamme ohjaavat keskeiset arvot: ihmisarvo, tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus. Eettiseen laadunarviointiin tarjoaa mahdollisuuden myös Avoin Eettinen Keskustelufoorumi, joka on jo vuodesta 1999 lähtien pitänyt yllä eettistä keskustelua ja joka on nostanut yhdessä tutkittavaksi jonkin tärkeän ihmisyyden puolen ja eettisen näkökulman.

VALTA TUO VASTUUTA

Terveydenhuoltoa pidetään melko hierarkkisena järjestelmänä ja siihen liitetään myös kysymys vallankäytön oikeutuksesta. Potilas on monesti sekä tiedollisesti että psykologisesti riippuvainen häntä tutkivasta ja hoitavasta ammattihenkilöstöstä; suhde on asymmetrinen. Potilas-hoitaja -asetelma mahdollistaa sekä potilaan kuulemisen ja perustellun, yksituumaisen päätöksenteon, mutta myös perusteettoman vallankäytön. Lukuisille ammattiryhmille onkin jo laadittu työtä ohjaamaan omat eettiset koodistonsa, joissa on myös paljon samaa. Potilaan turvaksi on myös lainsäädäntöä, kuten Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. Käytännön työelämässä on valitettavasti kiperiä tilanteita, joihin ei ole löydettävissä ”käsikirjamallia” siitä, miten toimia eettisesti oikein. Epävarmuus, painava vastuu ja pyrkimys hyvään ja pahan välttämiseen, on tällöin seuranamme.

ARVON HEKIN ANSAITSEVAT

Potilaan itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, jokaisen ihmiselämän arvokkuus, odotusten ja tarpeen mukaisen hoidon rajapinnat, maan hiljaisten (mm. lapset, vanhukset ja syrjäytyneet) äänen kuuleminen, yhdenvertaisuus palvelujen saannissa, tuloksellisuus ja tehokkuus, ovat mm. teemoja, jotka puhututtavat. Kuka on oikeutettu saamaan hoitoa, millä aikataululla ja panostuksella? Voidaanko sairastumisesta syyllistää? Yksityinen vai julkinen hoiva ja hoito – kumpi parempi? Monesti arki-/työelämässä sekä potilaana, omaisena ja ammattihenkilönä voimme olla tilanteessa, joissa esiin nousee keskenään ristiriitaisia näkökulmia, joiden paineessa on pyrittävä löytämään eettisesti kestäviä ratkaisuja. Ratkaisujen tekeminen on välillä kaikkea muuta kuin helppoa.

Tieto voi lisätä tuskaa hoitosuhteen molemmilla puolilla. Potilaiden tiedonhankintamahdollisuudet itse sairauksista, hoitokeinoista ja omista oikeuksistaan ovat huomattavasti lisääntyneet. Terveystieteiden ammattihenkilöstön näkemyksiä ollaan aikaisempaa valmiimpia kyseenalaistamaan, vaikka monia sairauksia pystytään aiempaa tarkemmin havaitsemaan, tutkimaan ja hoitamaan. Tämä herkkä asetelma voi toisaalta viedä kehitystä eteenpäin, mutta myös monimutkaistaa hoidollista päätöksentekoa ja niihin liittyviä vuorovaikutustilanteita. Potilaat haluavat oikeita hoitotoimenpiteitä, mutta myös tulevaisuutta kohdelluiksi hyvin. Kuulluksi, kohdatuksi ja arvostetuksi tulemisen kokemus usein helpottaa, vaikka tilanne olisi tukala. Eettisesti haastavaa tilannetta joudutaan tarkastelemaan usein asianomaisen potilaan, hänen taustayhteisöjensä ja yhteiskunnan/lainsäädännön näkökulmasta.

PYSÄHTYMISPAIKKA

Avoin Eettinen Keskustelufoorumi on reilun kymmenen vuoden aikana tarjonnut paikan hypätä pois kiireisestä työn arjesta ja pysähtyä yhdessä pohtimaan ammattieettisiä ja yleisinhimillisiä kysymyksiä. Foorumin kuulijat ovat olleet etupäässä omaa henkilöstöämme, mutta myös ns. ulkopuolisia, eettisistä asioista kiinnostuneita. Foorumin formaattiin on kuulunut, että alustaja on kutsuttu joko henkilöstöstämme tai ulkopuolelta. Monesti on ollut ilo kuulla alansa huipputaiteilijaa läheltä ja kaukaa. Alustajan tehtävänä on avata ensin näkökulmia ja välittää tiedollista ja kokemuksellista tietoa valitusta aiheesta. Tämän jälkeen on ollut mahdollisuus käydä vuoropuhelua alustajan ja kuulijoiden kesken. Usein olemme voineet lähteä pois rikastuneina - uutta tietoa, uusia oivalluksia ja kokemuksia saaneina.

Foorumin aiemmat teemat ovat käsitelleet ihmisen elämänkulun herkkien vaiheiden - elämän alun ja lopun, syntymän ja kuoleman - lisäksi hyvyyden ja pahuuden, terveyden ja sairauden, yksilön ja yhteisön kysymyksiä tieteen, taiteen ja henkisyuden näkökulmista. Uskoa, toivoa ja rakkautta unohtamatta. Foorumimme historian suurimman yleisön veti Prinsessa -elokuva, joka oli toteutettu osin paikallisilla voimilla ja joka kertoi mielekkään elämän ja yhteisön merkityksestä myös mieleltään sairastuneelle.

YHDYSHENKILÖT JA TYÖRYHMÄ

Sairaalapastori **Paavo Juvonen** oli foorumin alkuunpanija, pitkäaikaisin yhdyshenkilö ja keskeisin foorumin hengen ja ydinvirtauksen luoja. Hän paneutui tehtäväänsä aina antaumuksella tutustuen huolella kirjallisuuteen, käsiteltävään aiheeseen ja itse alustajaan. Hän myös viritti aluksi arastelevan yleisön keskusteluun osuvilla kysymyksillään. Paavon eläkkeelle siirtymisen jälkeen

yhdyshenkilöksi kutsuttu, sittemmin sairaalapastoriksi nimetty **Leena Leppälä**, sai vaativan jatkajan tehtävän ja onnistui siinä hyvin ”omilla saappaillaan” - tuoreella ja herkällä tyyllillään ja Paavon tavoin hyvällä perehtymisellään. Leena joutui tuomaan myös ikävän suruviestin ja sai tehtävän lausua muistosanat juuri foorumin 10-vuotisjuhlan kynnyksellä edesmenneelle foorumimme isälle. Valitettavasti Leenan vetovastuu foorumissa päättyi paikkakunnalta muuton myötä loppuvuodesta 2010.

Yhdyshenkilön lisäksi foorumin toiminannasta vastaa moniammatillinen työryhmä, joka on tällä hetkellä seuraava: vatsaelinkirurgian osastonylilääkäri **Heikki Ahtola**, toiminta- ja taideterapeutti **Mirja Huusari-Kotilainen**, sisätautien erikoislääkäri **Anu Kareinen**, vanhuspsykiatrian osastonhoitaja **Auli Käyhkö**, erikoishammaslääkäri, kuva-artsaani **Maarit Pippola-Hatakka**, lastenkirurgian erikoislääkäri **Riikka Valjakka** ja allekirjoittanut.

Työryhmämme kokouksessa pohdimme, mikä merkitys ja tehtävä foorumilla oikein on. Se saattaa eri alojen ammattihenkilöt tutustumaan toistensa työhön ja eettisesti tärkeisiin kysymyksiin. Se auttaa huomaamaan, että erilaisuudestamme ja erilaisista tehtävistä huolimatta meillä on paljon yhteistä. Se edistää suvaitsevuuutta ja laajakatseisuutta. Se tarjoaa ajankohtaista tietoa. Se antaa mahdollisuuden tutustua mielenkiintoisiin persooniin ja alansa huippuosajiin. Se käynnistää itsetutkiskelua ja työpaikan yhteiskeskusteluja. Se edistää työhyvinvointia. Se on hyvä viesti ja virtaus organisaatiossamme ja sieltä ulospäin. Se auttaa oppimaan ihmisyydestä - meistä itsestämme.

VIRTAUS JATKUU - UUTTA JA VANHAA

Sairaalan johdon mahdollistamana ja tukemana Avoin Eettinen foorumi jatkuu myös syyskaudella 2011. Sairaalapastori **Leena Leppälän** jatkajaksi oli nyt löydettävä uusi foorumin yhdyshenkilö, joka olisi innovatiivinen, hyvillä vuorovaikutustaidoilla varustettu, idearikas, utelias, rohkea ja mielellään jo kontakteja/kiinnostusta eri tieteenaloihin omaava henkilö, jolla olisi aito halu pohdiskella, keskustella ja ikään kuin kurkistella maailmaa koko ajan aistit valppaina, mistä löytyisi hyvä teema/puhuja/idea foorumiin.

Kevään 2011 yhdyshenkilönä minulla on ilo kertoa, että Avoimet eettiset foorumit (AEF) jatkuvat uuden yhdyshenkilön, **Mikael Taylorin**, ohjaamina. Hän koordinoi toimintaa ensi syksystä alkaen ainakin tulevan vuoden yhdessä työryhmämme kanssa. Minulla oli mahdollisuus haastatella Mikaelia tähän uuteen tehtävään liittyvistä tunnelmista.

Kerrotko kuka olet ja mistä tulet

Olen nuori visionääri ja elämän ihmettelijä nimeltä Mikael Taylor. Koulutukseltani olen teologian kandidaatti ja opiskelen Itä-Suomen yliopistossa teologiaa neljättä vuotta. AEF:in kiehtovaan maailmaan sukelsin jo heti samana syksynä kun saavuin Joensuuhun opiskelemaan. Näin ollen olen saanut mahdollisuuden seurata foorumin toimintaa jo usean vuoden ajan ja perehtyä sen historiaan. Tutustuin myös foorumin aikaisempiin toiminnan vastuuhenkilöihin sairaalapastori Leena Leppälään sekä myös foorumin ensimmäiseen vetäjään, kunnianarvoiseen sairaalapastori Paavo Juvoseen.

Foorumin toimintaan en tule mukaan tyystin untuvikkona. Yliopistolla olen vetänyt perustamaani opiskelijoiden poikkitieteellistä foorumia jo kolme vuotta. Poikkitieteellinen Foorumi on tuonut eri tieteenalan opiskelijoita yhteen keskustelemaan tutkijoiden alustusten pohjalta tieteen, yhteiskunnan

ja etiikan kysymyksistä. Tuo kokemus on tuonut kokemus- ja ajatuspakkiin mielekkäitä työvälineitä ajatellen AEF:n toimintaa. Kenties arvatenkin, etiikkaan ja arvoihin liittyvät teemat ovat lähellä sydäntäni ja jatkuvana mielenkiinnon kohteena.

Millä mielin aloitat uudessa tehtävässäsi?

Yhdyshenkilön toimen aloitan nöyränä. Oppimista on varmasti paljon. Silti tulen mukaan hyvällä itseluottamuksella sekä uskon ja toivon tuovani mukana uusia mielekkäitä ja raikkaita sävyjä AEF:n toimintaan. Foorumin vahva perusrunko huippu-alustajineen ja puhuttelevine teemoineen sekä dialogisuuden henki ovat toiminnan ydintä myös jatkossa. Visioni on kuitenkin, että foorumin toiminta voisi muodostua entistä elävämmäksi virtaukseksi sairaanhoitopiirin työntekijöiden keskuudessa ja eri työalojen välillä.

Mitä suunnitelmia sinulla on tulevalle kaudelle?

Ideana on että foorumissa saadut oivallukset ja kokemukset löytäisivät entistä rikkaammin tiensä työntekijöiden arkea palvelemaan. Tätä pyritään toteuttamaan suunnitteilla olevien uusien nettisivujen tarjoamien mahdollisuuksien kautta. Sinne tullaan esimerkiksi keräämään foorumeissa kertynyttä viisautta eläväksi arkistoksi. Erilaisia ”koukkuja” ja hieman uusia ”mausteita” tultaneen näkemään myös itse tilaisuuksien yhteydessä. Lisäksi tiedotuskanavia tullaan kehittämään ja monipuolistamaan.

*Lämpimästi tervetuloa Avoimen Eettisen
Keskustelufoorumín äärelle!*

T: Foorumín työryhmä